
Marija Brašanac

Konstrukcija ideje pozera u metal zajednici u Beogradu

Rad se bavi istraživanjem dela metal zajednice u Beogradu, koji su činili članovi starosti od 16 do 23 godine, i koji su sebe definisali kao metalce. Cilj istraživanja je da se sazna na koji način se konstruišu ideje o identitetu „pozer” i, u odnosu na njega, identitet metalaca. Kroz sedamnaest polustrukturiranih intervjua sa članovima metal zajednice, utvrđeno je da se na osnovu performiranja identiteta određuje da li će članovi označiti nekog kao pozera, u čemu veliku ulogu igraju Burdijeov koncept kulturnog kapitala. Nepriznavanje legitimnosti „pozerima” predstavlja vrstu otpora prema dominantnim stilovima, muzičkim žanrovima i način da novi članovi budu prinuđeni da performiraju identitet u skladu sa pravilima diskursa. Kroz određivanje šta je pozer definiše se šta je metalac i metal zajednica.

Uvod

Istraživanje se bavi pojavom ljudi označenih kao „pozeri” u metal zajednici u Beogradu, termin koji najčešće ima negativnu konotaciju i kojim se obeležavaju i izopštavaju određeni članovi zajednice. Cilj istraživanja je uvideti kako se pojam „pozera” koristi, i kako služi da se metal zajednica sa svojim fluidnim granicama definiše. Deo beogradske metal zajednice koju su činili moji ispitanici imao je od 16 do 23 godine, a većina ispitanika se međusobno poznavali. Najvažniji koncept koji sam koristila bio je koncept kapitala kako ga je definisao Pjer Burdije i različiti načini njegovog korišćenja u studijama potkultura. Koncept performativnosti

roda Džudit Batler sam koristila da bih objasnila kako članovi metal zajednice konstruišu svoje identitete i tumače tuđe. Istraživanje sam sprovodila putem polustrukturiranih intervjua sa 15 ispitanika i dve ispitanice u periodu između februara i juna 2018. u Beogradu.

Teorijsko-metodološki okvir

Metal zajednica je grupa koja se stvara na osnovu zajedničke posvećenosti metal muzici, više nego prema drugim muzičkim žanrovima i koju čine fanovi tog žanra. Pojmovi i koncepti koje sam koristila u analizi građe su: kapital, habitus, identitet, performativnost, distinkcija, otpor, stil, komunikacija i scena. Iako se zajednica koristi pojmom potkulture, on je teorijski problematičan, jer je njegova konceptualizacija ili preuska ili preširoka. Preuske konceptualizacije su ignorisale druge oblike postojanja potkultura koji su se nalazili van njihovog teorijskog okvira, dok preširoke nisu mogle da objasne razlike između potkultura i drugih vrsta zajednica, čineći ga beskorisnim *catch-all* pojmom, koji obuhvata sve (Williams 2007: 579).

Džej Patrik Vilijams, koji se bavio studijama potkultura, predstavlja pristup savremenih potkulturnih istraživanja koja koriste ideju istraživanja potkultura iz „insajderske” perspektive (iz perspektive samih članova), gde se ne bi više ignorisala mišljenja samih članova zarad učitanja značenja od strane istraživača. U istraživanju metal zajednice bitno je posmatrati prakse iz perspektive samih ispitanika da bi se razumela njihova značenja. U tumačenju zna-

---

Marija Brašanac (2000) Beograd, Kralja Milutina 31, učenica 4. razreda Pete beogradske gimnazije, Beograd

MENTORI:

Tamara Pavlović, studentkinja etnologije i antropologije Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

Marina Sakač, apsolvantkinja etnologije i antropologije Filozofskog fakulteta

čenja šutki, majicâ bendova, stila oblačenja, muzičkih instrumenata, koristila sam objašnjenja i mišljenja ispitanika.

Koncept kapitala Pjera Burdijea ću koristiti za analizu značenja i vrednosti iza praksi koja se stvaraju unutar neke zajednice i uticaja koje imaju na njene članove. Kapital predstavlja svaku vrstu svojine, materijalne i nematerijalne, koja određuje nečije mogućnosti i moć delanja u društvu, ali i „valutu” koja određuje pravila po kojima se dešavaju društveni procesi. Burdije kapital deli na četiri tipa: kulturni, socijalni, ekonomski i simbolički. Kulturni kapital se odnosi na osobine i sklonosti našeg tela i uma koje se stiču učenjem tokom celog života, kulturna dobra, i deli se na otelovljeni (ukusi, znanja i navike koji se stiču ulaganjem truda i ekonomske moći), objektivizovani (predmeti kojima su pripisana simbolička značenja i vrednosti) i institucionalizovani (Bourdieu 1986: 47-49). Socijalni kapital predstavlja sve odnose koji se koriste za ostvarenje nekog cilja, veze stvorene sa drugim ljudima i pripadnost grupama (Bourdieu 1986:51). Simbolički kapital predstavlja bilo koju od druge tri forme kapitala koja se izražava kroz simbole, čija ćemo značenja razumeti zavisno od našeg obrazovanja i okruženja. U metal zajednici on se predstavlja kroz majice bendova koje pokazuju nečiji potencijalni kulturni kapital, ali to može da primeti samo član zajednice koji ima dovoljno kulturno znanje. Pripadnost različitim grupama unutar metal zajednice, sviranje u bendu, poznavanje ili interakcije sa poznatim muzičarima su sve načini sticanja i ispoljavanja kulturnog kapitala. Autor Kris Šilling govori o još jednoj formi kapitala, fizičkom kapitalu (physical capital), koji predstavlja razvoj tela, telesnih osobina kojima se pridaje određena vrednost i simboličko značenje (Shilling 1997: 88-89). Pokazivanje telesne kompetencije u različitim kontekstima daju telu simboličko značenje da vlasnik deli određeni skup vrednosti ili sličan kulturni i socijalni kapital. Tela pripadnika koji umeju da učestvuju u šutkama i da *headbanguju* (drmanje glave u skladu s muzikom), se vrednuju upravo zato što demonstriraju kulturno znanje i deljenje pomenutih vrednosti.

Patrik Vilijams i Sara Torton koriste koncept potkulturnog kapitala, kao forme kulturnog kapitala koji se po autoru stvara unutar potkulture i koji insajderi mogu da koriste da naprave razliku

između sebe i autsajdera, ali takođe da prave hijerarhijske razlike između sebe i drugih iz te potkulture. Potkulturni kapital čine znanja o metal žanru, slušanje metal muzike, oblačenje ili poznavanje metal stila (Thornton 1996 prema Williams 2007: 586). Potkulturni kapital može biti objektivizovan kroz majice sa slikama logoa bendova, dugu kosu kod muškaraca i otelovljen kroz znanje kako se igra uz power metal, a kako uz stoner metal (podžanrovi metala), dok bi fizički kapital predstavljao značenja koja se pridaju nečijem telu na osnovu toga. S druge strane, preterivanje u ispoljavanju identiteta kao člana kroz oblike potkulturnog kapitala dovodi do posmatranja članova kao neautentičnih i izveštačenih (Thornton 1997 prema Stanojević 2007: 267).

Koncept otelovljenog potkulturnog kapitala koristi pored Vilijamsa i Kristofer Drajver. Drajver, za razliku od Vilijamsa, smatra otelovljeni potkulturni kapital ključnim za određivanje nečijeg znanja o već postojećim kulturnim značenjima i za posvećenost da nastave da koriste ta ista značenja (Driver 2011: 976). Potkulturna znanja nisu samo značenja iza praksi, već i znanja koja se stiču iskustvom, preko tela, u nekoj sredini. Znanja zavise od čulno i telesno iskušenih događaja, odnosno *otelovljenog (embodied)* iskustva koje omogućava određene fizičke akcije, telesne dispozicije i instinktivne načine bivanja u svetu (Driver 2011: 979-983). Otelovljeni potkulturni kapital je određen onim šta nečije telo može: kako da koristi kosu tokom headbangovanja, kako će da se ponaša u šutki, gde će da stane u šutki, kako će da igra uz različite pesme.

Kristofer Drajver i Ivana Spasić koriste Burdijeov koncept habitusa na slične načine. Habitus je naš način posmatranja sveta, naše sklonosti koje su u skladu sa pravilima zajednice, koja dalje određuju naša mišljenja, vrednosti, ponašanja i buduće akcije (Bourdieu i Wacquant 1992, prema Driver 2011: 984). Načini spremanja za svirku, na koje tipove svirki će se ići, kako će reagovati ako neko padne u šutki, kako se gleda na druge muzičke žanrove itd. Strukturu habitusa je moguće promeniti do određene mere, ali nikad u celosti, jer je on pod uticajem širih struktura i okolnosti određene sredine. Članovi metal zajednice menjaju svoj habitus putem interakcije unutar nje, stičući kroz ta iskustva određene muzičke ukuse, znanja o tome na koji način da

posmatraju šta je „pozer”, a šta „pravi metalac”. Habitus je pod uticajem dokse koja za Ivanu Spasić nisu samo pravila i verovanja kao kod Drajvera, već i mesto najčvršćeg i najtrajnijeg vezivanja ljudi za već postojeći poredak unutar koga se konstruiše identitet koji je u skladu sa predispozicijama i obrascima prakse koje nalaže habitus (Spasić 2012: 80-83). Primer dokse u metal zajednici je pozitivno mišljenje o određenim bendovima (slušanje grupa Black Sabbath, Metallica ili Iron Maiden je *doksično iskustvo* (*doxic experience*), trenutak kad sa predispozicije i akcije određene habitusom u skladu sa doksom – slušanje metal muzike više nego bilo kog drugog žanra ili podržavanje scene odlascima na svirke (Driver 2011: 986).

Identitetom se pored Spasić, koriste i Drajver, Džudit Batler i Vilijams. Drajver identitet određuje na osnovu otelovljenih praksi, definišući članove bez dovoljno otelovljenog potkulturalnog kapitala, kao one koji konzumiraju potkulturu samo zbog simboličkih značenja, nemajući otelovljene moći percepcije i akcije potrebne da budu posmatrani od strane drugih članova kao autentični. Ako članovi metal zajednice ne znaju kako treba da se ponašaju na „blejama” (neformalna druženja), kako da konzumiraju alkohol, ako ne ispunjavaju kriterijume koji se zahtevaju, označeni su kao „pozeri”. Koncept identiteta prema Džudit Batler je sličan Drajverovom zato što naglašava iskustvo tela u društvu, on je performativan, odnosno nije „prirodan” ili unapred određen, on je vrsta uloge koju učimo da igramo. Performiranjem identiteta materijalizujemo tela unutar diskursa po uzoru na određeni ideal, postajući time sposobni za ispoljavanje nekog tipa moći. Procesom ponavljanja normi, imitiranjem i citiranjem kulturnih obrazaca igramo ulogu, čime naše telo dobija legitimitet i priznanje da postoji (Batler 2001: 155). Autentičnost se određuje na osnovu toga da li se pokazuje dovoljno izražena emotivna reakcija na metal muziku, da li je neko opušten tokom „bleja”, ponašajući se kao da su one deo svakodnevice, da li se neko oblači u skladu sa metal stilom, ali ne pridaj puno značaja tome u razgovoru.

Džej Patrik Vilijams i Sara Thornton dele identitet na dva sloja: socijalni ili spoljašnji, koji predstavlja definisanje kao člana grupe, i lični ili unutrašnji „jedinstveni subkulturalist” (Williams 2007: 586). Sara Thornton dodatno objašnjava

ove vrste identiteta smatrajući, kao i Ivana Spasić, da identitet nastaje putem distinkcije. Distinkcija je koncept Pjera Burdijea koji predstavlja povlačenje granica koje su hijerarhijske i vrednujuće i samim tim potvrđivanje sopstvene superiornosti (Spasić. 2006: 137-169). Prema Sari Thornton spoljašnji identitet se stvara distinkcijom u odnosu na institucije dominantne kulture (popularna muzika, masovni mediji), a unutrašnji distinkcijom unutar grupe, na osnovu količine kulturnog kapitala (Thornton 1997, prema Stanojević 2007: 268). Količina nečijeg znanja o metal muzici, o istoriji žanra, mogućnost sviranja metal muzike, odlazak na veliki broj svirki, mogu da pruže članovima višu poziciju u unutrašnjoj hijerarhiji.

Distinkcijom se grupa definiše svim onim što ona nije, i svim onim čemu se suprotstavlja – njeni ukusi i anti-ukusi su ti koji definišu njene granice. Habitus se vremenom menja i poprma ukus grupe, odnosno razvija odbojnost prema drugim ukusima, što je prema Spasić mesto konstruisanja identiteta unutar grupe. Potkulture, kako ih definiše Sara Thornton su kulture ukusa, koje nastaju na „osnovu zajedničkog muzičkog ukusa, potrošnje istih medija i preferencije prema ljudima sličnog ukusa” (Thornton 1997. prema Stanojević 2007: 265). Muzički ukus je bio način putem kojeg se određuje da li je u metal zajednici neko pozer, pokazujući nečiju posvećenost i poznavanje metal muzike.

Vilijams smatra da se distinkcija vrši putem otpora, definisanja zajednice kao alternative ili opozicije postojećoj mejnstrim (najpopularnijoj) kulturi. Otpor može biti *tajan* (*covert*), kroz privatne rituale koji imaju ulogu u jačanju zajedničkog identiteta i *otvoren* (*overt*), iznošenje gađenja i prkosa kroz političku aktivnost ili objavljivanje časopisa i kombinacija ta dva (*c/covert*), kao što su blogovi koji su namenjeni da ih čita mala grupa prijatelja, ali imaju uticaj na veći broj ljudi van tog kruga (Williams 2007: 578-585). Otpor može takođe da se iskazuje kroz stil, preko koga se vrši prepoznavanje, ali se i stvara osećaj privrženosti zajednici. Članovi metal zajednice se prepoznaju i povezuju na osnovu majica bendova, nošenja lanca na farmerkama, devojke često se farbaju u crno ili crveno, i slično. Performiranjem identiteta kroz stil koji se povezuje sa identitetom metalca, članovi takođe vrše formu tajnog otpora stvarajući privrženost grupi. Otpor se prema Spasić

manifestuje u svakodnevnom otporu koji ostaje nevidljiv i skriven, i predstavlja ispoljavanje ideologija kroz prividno apolitične i zdravorazumske prakse (Spasić 2012: 75-80). U metal zajednici ovakva vrsta ideološkog otpora se ispoljava kroz izbegavanje pop i turbofolk žanrova, odbijanja kupovanja odeće u mejnstrim radnjama, izbegavanje izlaženja u kafiće i mesta koja nisu „alternativna”.

Koncepti distinkcije, potkulturnog kapitala, habitusa, otelovljenog kapitala i ukusa se koriste da bi se unutar neke zajednice definisalo šta je autentičnost i kako se ona ispoljava. Autentičnost je ključni pojam kroz koji se određuje da li i zašto će neki član unutar metal zajednice biti označen kao pozer. Od stepena autentičnosti zavisi status i količina prestiža, odnosno pozicija u hijerarhiji zajednice. Ta hijerarhija nije univerzalna, jedine distinkcije oko kojih postoji veći konsenzus su one između članova koji su priznati kao „autentični” i „pozera”. Članovi koji su označeni kao „pozeri” nemaju moć da izaberu koja pesma će da se pušta kad se zajedno sluša muzika, jer se njihove ideje smatraju lošim, gde će da grupa provodi vreme, u raspravama njihova mišljenja se ne uvažavaju.

Održavanje i skupljanje moći unutar zajednice Peper Glas (Pepper Glass) definiše kroz koncept scene i njenog stvaranja (Glass 2012: 710). Količina moći koju član može da prikupi zavisi od njegovog performiranja koje određuje njihovu autentičnost, ali i od uloge koju vrše unutar scene (da li član samo sluša ili svira muziku). Dragan Stanojević prikazuje različite pristupe definisanju scene kao strukture, koje nastaju kroz neformalnu komunikaciju, mogu biti izazvane neobičnim događajima i imaju uticaja na svakodnevne živote njenih članova (Stanojević 2007: 270). Scena stvara struktuirane zajednice i osećaj pripadnosti, koje stvaraju značenja i simbole preko praksi koje postaju reference za konstruisanje identiteta. Stanojević smatra da je uzrok nastanka scene refleksija, odlika potrošačkog društva gde se ono što se konzumira takođe redefiniše i menja kroz konzumaciju (Stanojević 2007: 271). Metal scena u Beogradu nastajala je prvo slušanjem popularnih metal bendova i stvaranjem *tribute* bendova (bendovi koji sviraju muziku popularnih bendova) za njih, a potom su se pojavili autorski bendovi koji su pisali svoju muziku, kao što je Mortal Kombat.

Metode koje sam koristila tokom istraživanja bile su polustruktuirani intervjui i opservacija sa participacijom tokom svirki na kojima sam prisustvovala. Intervjuisala sam 15 ispitanika i dve ispitanice. Prvi ispitanici sa kojima sam došla u kontakt upoznavali su me sa drugima, ali novi kontakti koji su mi bili predstavljani su skoro uvek bili isključivo muškarci, što je razlog zbog čega sam intervjuisala samo dve ispitanice.

Opis građe

Istraživanje o metal zajednici sam sprovodila u Beogradu u periodu od februara do maja 2018. godine. Ispitanici su mi bili žene i muškarci između 17 i 22 godine, koji su se u tom trenutku ili skorijoj prošlosti definisali kao metalci ili deo metal zajednice. Intervjue sam vodila sa 8 članova različitih bendova koji su se većinom međusobno poznavali, kao i sa „publikom”, članovima scene i zajednice koji nisu bili deo nekog benda niti učestvovali u stvaranju muzike u okviru scene. Teme koje su se najčešće pojavljivale u intervjuima su stil, muzički ukusi, svirke, sa izuzetkom tema koje su se ticale odnosa publike i benda i načina funkcionisanja scene, kao i razloga zašto se scena menja i, zavisno od mišljenja ispitanika, propada ili napreduje. Tema koja se provlačila kroz sve intervjuje je ideja „pozera”, šta nekog čini pozerom, kako se pozer prepoznaje, zašto pozeri nastaju.

Jedan broj ispitanika se nije definisao kao metalac, zbog svih implikacija o karakteristikama osobe koje taj termin nosi sa sobom, ali su se deklarirali kao deo metal zajednice i aktivni učesnik/ca u njoj. Ispitanici koji se nisu deklarirali kao metalci su objašnjavali da to čine iz više razloga, pre svega smatrajući javno izjašnjavanje kao „pozersko” i „naloženo”, i sam pojam metalca kao negativno konotiran stereotipima kao što su satanizam, članstvo u sektu, agresija i slično. „Pozersko” za ispitanike i ispitanice je značilo nesigurno, preterano arogantno, sramotno, patetično. Za ispitanike je članstvo u zajednici nešto veoma vredno, ali deklarisanje kao metalac za njih je predstavljalo nešto lažno i pozersko. Jedan od ispitanika Gavriilo (20) objašnjava kako je metalac „omražen pojam”, i kako je deklarirati se tako *cringe* (osećaj sramote ili neprijatnosti oko tuđeg ponašanja).

Svi ispitanici izdvajaju metal kao poseban muzički žanr zbog emocije koju prenosi,

najčešće agresija, ali i euforičnost, energičnost, i razumevanja koje oni smatraju da drugi žanrovi ne mogu da pruže. Ispitanici se identifikuju sa članovima bendova i temama koje se obrađuju u pesmama, koje su prema mišljenjima ispitanika drugačije od tema drugih žanrova, jer su ozbiljne, daju jaku društvenu poruku koja se zalaže za potlačene i borbu protiv sistema „Oni pevaju protiv sistema, o tome kako vlast krade, nasilje ljudi na moći, ne neke glupe sad teme”. Smatraju da bendovi treba da stoje iza onoga o čemu govori muzika u svojim praksama van toga, da se žrtvuju za muziku i njeno stvaranje, a ne da to ostane samo na rečima.

Moji ispitanici govore o osećaju zajedništva i pripadnosti koji postoji unutar metal zajednice. Niko od ispitanika nije eksplicitno definisao koji su „uslovi” potrebni da bi neko bio posmatran kao legitiman metalac, a neki od njih takođe govore kako im se sama zajednica ne sviđa, neprijatna im je, čine je „pozeri” i „naloženi likovi”, članovi koji su previše uzbuđeni oko članstva u metal zajednici. Uprkos tome, ispitanici Teodor i Petar (17) su govorili kako su zbog slušanja metal žanra, bili posmatrani negativno i bili izopšteni od ostatka društva. Ispitanici zato smatraju da se u odnosima u metal zajednici stvara veća otvorenost i poverenje, posebno u razgovorima, kao i osećaj pripadnosti solidarnosti koji nisu imali pre.

Unutar zajednice postoje različiti konflikti između grupa koje se stvaraju oko različitih podžanrova unutar zajednice i tiču se obično neslaganja oko muzičkih ukusa. Muzički ukus kao kriterijum za određivanje da li je neko „pozer” – poznati *heavy*, *trash* metal bendovi se smatraju pozerskim. Bendovi koji se najčešće smatraju pozerskim su oni koji nisu „iskreni”, koji su postali komercijalni, mejnstrim i samim tim se slušaju zbog društvenih i kulturnih značenja koje nose, a ne zbog same muzike. Konflikti, prema mišljenju ispitanika Miloša (19), nastaju zbog zatvorenosti prema drugim žanrovima, što takođe ne dozvoljava da se „scena dovoljno podrži”, jer pripadnici idu samo na svirke bendova svog omiljenog podžanra. Krivica za konflikte unutar zajednice po mišljenjima ispitanika je na „pozerima” koji „kvaru” svojim prisustvom zajednicu, svirke, interakcije sa drugim članovima. Ispitanici nisu definisali šta „pozeri” treba da urade da bi prestali da budu smetnja, već

samo da bi situacija u zajednici bila mnogo bolja da njih nema.

Ne postoji univerzalna definicija „pozera” oko koje se slažu svi ispitanici, ona varira zavisno od onoga što ispitanik smatra da je najbitnije u definisanju nekog člana zajednice kao „pozera”. Veliki broj ispitanika je navodio kako su svi članovi metal zajednice u jednom trenutku morali da budu „pozeri”, jer nisu znali drugačije, ali da posle nekog vremena treba da „prerastu” tu fazu. Neki ispitanici su „pozera” definisali kao nekog ko ne pokazuje dovoljnu posvećenost prema metal muzici i nije dovoljno iskren u svojim emocijama prema njoj. Dok su drugi definisali „pozera” kroz njegova znanja o metal žanru, pesmama i albumima, koja nisu dovoljna, previše su površna, a prikazuju se kao velika. Kriterijumi po kojima su ispitanici određivali da li je neko pozer su stil oblačenja, način ponašanja na svirkama, kako vrši određene društvene prakse i aktivnosti, muzički ukus, znanja o muzici i sceni, posvećenost i „prirodnost” u identitetu metalca i člana metal zajednice.

Ispitanici smatraju da je najlakše uočiti „pozerska” ponašanja na svirkama. „Pozeri” se na svirkama prepoznaju po načinu igranja, da li učestvuju u šutki (publika u toku pesme skače i gura se međusobno) i po tome da li snimaju bend kad svira. Ispitanici Miloš, Đorđe i Vasil pričaju o tome kako „pozeri” na svirkama često snimaju i mnogo slikaju sebe i bend, na šta se gleda kao na pokušaj da steknu ugled. Ispitanici smatraju da je za dobru svirku potrebna „veza” između benda i publike koja se stvara na osnovu energije koju stvara bend i osećaja koji publika prenosi, „pozeri” smetaju jer, po mišljenjima ispitanika, „kvaru” taj osećaj, jer ne mogu da ga razumeju i ne dolaze na svirke zbog njega, već da bi stekli uticaj, ugled, osećaj prihvaćenosti. „Pozersko” ponašanje takođe se ispoljava i van svirki, unutar svakodnevnih interakcija i praksi. Preterivanje u nekom stilu oblačenja ili izgledu smatra se „pozerskim”, jer zahteva previše truda koji nije potreban ako je neko „stvarno” metalac. Stilizovanje celokupnog oblačenja i izgleda u svakom trenutku prema stilu koji se vezuje za metal, slušanje popularnih bendova (Metallica, Iron Maiden, Megadeth) ili bendova čiji je zvuk sličan popu i mejnstrimu čini da neko bude označen kao pozer.

Stil oblačenja i izgled većina ispitanika smatra nebitnim, ali korisnim za međusobno pre-

poznavanje članova zajednice. Ispitanici Vladislav i Teodor smatraju da treba tražiti balans s stilom, da ne treba ići u ekstrem, ali ne treba ga ni potpuno ignorisati, a da istovremeno svako treba da se oblači na način koji želi. S druge strane, ispitanici Petar i Aleksa objašnjavaju da se kroz nečije telesne akcije, način na koji neko igra, headbanguje ili učestvuje u šutkama, može videti koliko dobro poznaje neku zajednicu, jer ta znanja jedino mogu da se steknu iskustvom i razumevanjem „energije” i „osećaja”. Ispitanici smatraju da „pozeri” predstavljaju metal u lošem svetlu preterivanjem u stilu oblačenja, u ponašanju koje je previše ekstremno, čineći da se drugi, posebno autsajderi, osećaju neprijatno.

Za obe ispitanice i veliki broj ispitanika, metal i slušanje metala je nešto što se uvek ili događa u grupi ili je najznačajnije kada se u okviru nje odigrava, gde je odlazak na svirku pored slušanja benda, primarno i povod za upoznavanje i druženje. Sama svirka se opisuje dosta kraće i najviše se govori o atmosferi, šutkama i osećaju kad je neko deo publike, veoma malo o samoj muzici. Veliki broj ispitanika insistira na tom osećaju „bratstva” i pripadnosti u masi kao veoma bitnom aspektu koji je potreban da bi neka svirka bila dobra. Taj osećaj zajedništva i brige o svim članovima najviše se ispoljava kroz šutke, gde se iskazuje velika solidarnost; ako neko padne i povredi se, cela šutka staje dok se ta osoba ne podigne, i tek onda se nastavlja. Većina ispitanika smatra da članovi koji žele da uđu u zajednicu, ali ne zbog same muzike, to čine da bi stekli taj osećaj pripadnosti zajedništva.

Kriterijumi po kom se zaključuje da li je neko „pravi” metalac variraju, ali svi ispitanici pominju kako je ključno da se „to oseti”. Ispitanici smatraju kako „pravi” metalac može da „oseti” muziku, što ga razlikuje od „pozera”. Ispitanici govore kako neko ko „istinski” uživa u muzici, oseća energiju i značenja koja ona prenosi, i da je ta „iskrenost” u slušanju muzike jedino što je potrebno da bi neko bio metalac. Pokušaj ulazanja u zajednicu bez iskrenog slušanja muzike je posmatran kao „prisilan”, iz interesa da se stekne ugled i pripadnost. „Pozersko” ponašanje je takođe i preterano pokazivanje mržnje i podsmevanje mejnstrim muzičkim žanrovima i izvođačima, zbog ideje da kao članovi „alternativne zajednice” to treba da čine, uprkos

nekom percepiranom nedovoljnom poznavanju same metal muzike.

Veliki broj ispitanika se složio da ne postoji homogena univerzalna metal zajednica i da je ona veoma razdeljena unutar sebe. Iz istog razloga ne postoji univerzalna definicija „pozera” ili šta sve nekog čini „pozerom”. Ono što se provlači kroz sve intervjuje je osećaj zajedništva i prihvaćenosti u metal zajednici koju osećaju njeni članovi. „Pozeri” su uvek izdvojeni po različitim kriterijumima od „pravih” metalaca, ali svi oni se svode na nedovoljan osećaj iskrenosti i posvećenosti prema metalu. Oni, pošto ne mogu da igraju ulogu metalca tako što će ispoljavati određena ponašanja koja se smatraju svojstvenim svim članovima zajednice, bivaju izopšteni i oduzeta im je moć i mogućnost delanja. Oni nisu nikad „punopravni” članovi, zbog toga što su ih drugi članovi označili kao uljeze, odnosno pripadnike koji ne mogu da ostvare ideju onoga što metalac treba da bude.

Analiza

Pojam „pozera u metal zajednici se koristi da bi se određeni članovi zajednice označili kao drugačiji od ostalih i da bi se stavili u podređen položaj unutar zajednice. Pozer nosi sa sobom negativnu konotaciju, opisuje nekog člana kao „neiskrenog”, koji lažno prikazuje sebe da bi bio prihvaćen. Svi ispitanici na različite načine definišu „pozere”, na osnovu različitih aspekata identiteta metalca, kao što su ukus, stil, ponašanje na svirkama, poznavanje različitih žanrova metal muzike. Kroz označavanje drugih kao „pozera”, neki član može da afirmiše svoj identitet „pravog” metalca (identitet metalca koji je prihvaćen unutar zajednice i koji se zato posmatra kao stvaran) da odredi hijerarhijske pozicije članova i da bolje odredi fluidne granice metal zajednice, tako što određuje šta sve ne treba da bude deo nje (Spasić 2012). „Pozeri” se doživljavaju kao određena vrsta uljeza unutar zajednice koji smeta i pravi probleme, jer nemaju dovoljno kulturnog kapitala, niti, po rečima mojih ispitanika, „iskrenosti” u svom performiranju, kako ga je definisala Džudit Batler, da vrše tu ulogu podobno (Batler 2001). „Pozeri” nemaju dovoljno iskustva ili nisu proveli toliko vremena unutar zajednice da njihovo performiranje može da bude „nevidljivo”, da izgleda kao „prirodno” ponašanje. Oni ne mogu da mate-

rijalizuju svoje telo po pravilima diskursa, jer nemaju dovoljno otelovljenog potkulturnog kapitala, kako ga je definisao Kristofer Drayver, samim tim njihovo performiranje nije priznato kao autentično, oduzimajući im agensnost, moć delanja (Driver 2011).

Identitet metalca je sačinjen od dva dela spoljnog i unutrašnjeg. Članovi metal zajednice stvaraju spoljašnji identitet, kako je o njemu govorila Sara Tornton, praveći razliku između sebe i autsajdera na osnovu distinkcije (Thornton 1997 prema Stanojević 2007). Distinkcija se vrši na osnovu muzike, stilova i medija, koji su unutar zajednice uvek posmatrani kao vredniji i dublji u odnosu na površni konzumerizam mejnstrima. Unutrašnji identitet se stvara na osnovu razlika u potkulturnom kapitalu, kako ga je definisao Džej Patrik Vilijams, kojim članovi prave distinkciju između sebe kao pripadnika koji poseduju potkulturno znanje o tome šta znači biti pozer (Williams 2007). Pozer predstavlja način na koji će pripadnici metal zajednice moći da definišu svoj unutrašnji identitet svime onim što nisu, što je prisutno u zajednici, ali nije poželjno.

Sama metal zajednica se od strane ispitanika definiše kao specifična i posebna, putem distinkcije, povlačenja hijerarhijskih granica između nje i drugih zajednica. Posebna je zbog osećaja privrženosti i pripadnosti koji nastaje putem otpora prema mejnstrimu, kako ga je definisao Vilijams (Williams 2007). Pojam otpora kod Vilijamsa predstavlja vrstu distinkcije kojom se metal zajednica stavlja u opoziciju u odnosu na druge zajednice, što moji ispitanici izražavaju ka pop i turbofolk žanrovima. Putem slušanja metal muzike, koja postaje forma objektivizovanog kulturnog kapitala, kako ga je definisao Pjer Burdije, članovi zajednice stiču potkulturni kapital koji daje legitimitet njihovim identitetima (Bourdieu 1986). Muzika, kao i članovi metal zajednice, može da bude označena kao „pozerska” jer remeti granice onoga što se smatra da treba da predstavlja metal, nekomercijalnost, otpor prema mejnstrimu. Tek kada je muzika u skladu sa doksom, pravilima i kriterijumima zajednice kako je definiše Pjer Burdije, ona postaje legitimna i dobija potkulturnu vrednost, može da bude iskorišćena za sticanje potkulturnog kapitala (Bourdieu 1986). *Gateway* (muzika koja se sluša na početku nečijeg kontakta sa nekim žanrom) metal muzika

koja je poznata van zajednice, se i dalje smatra vrednom i ima veliki kulturni kapital, ali je njen potkulturni kapital veoma mali, jer je do te muzike lako doći i slušaju je ne samo članovi, već i autsajderi. Kulturni kapital, koji se nalazi van i unutar zajednice, i potkulturni kapital koji postoji samo u zajednici se razlikuju, jer metal zajednica pravi otpor prema mejnstrimu i redefiniše ono što konzumira. „Pozer” kao pojam može se posmatrati kroz Vilijamsov koncept otpora, koji predstavlja način sprečavanja ulaska mejnstrima u zajednicu, umanjujući moć i uticaj onih koji nemaju dovoljno potkulturnog znanja (Williams 2007).

Ovaj otpor prema mejnstrimu, što je za ispitanike predstavljao popularne i u tom trenutku moderne žanrove, je izazvan kod mojih ispitanika zbog osećaja da su od njega bili odbačeni, čime se stvara jači osećaj privrženosti za zajednicu. Otpor se manifestuje svakodnevno i u „privatnom”, kada ne treba da bude vidljiv autsajderima, i on je obavezan po mišljenju nekih ispitanika da bi neko dokazao svoju privrženost (Spasić 2012). „Pozerskim” ponašanjem jedan od ispitanika je smatrao slušanje turbofolka, koji za ispitanike predstavlja ideje suprotne metalu, kao što su komercijalnost i „zatucanost”, jer to pokazuje „neiskrenu” posvećenost pravilima zajednice. Iskazivanje otpora kroz svakodnevno, komunikaciju i privatne rituale, da bi članovi mogli da učestvuju unutar zajednice kao autentični pripadnici, zahteva od njih da imaju iskustva unutar zajednice (Stanojević 2011). Označavanjem drugih kao „pozera” sprečava se da se ideja identiteta metalca menja, i od članova se zahteva da se kreću u skladu sa doksom (doksično iskustvo), da bi mogli da učestvuju u zajednici.

Nečiji autoritet i moć unutar zajednice se, prema Peper Glas, određuju na osnovu njihovog potkulturnog kapitala koji određuje načina na koji članovi mogu da reprodukuju scenu i učestvuju u stvaranju osećaja zajedništva (Glass 2012). Uprkos tome, prema Vilijamsu preterivanje u stilu oblačenja, kao formi objektivizovanog potkulturnog kapitala, dovodi do stvaranja osećaja neautentičnosti i izveštačenosti, što unutar metal zajednice pokazuje nedovoljan otelovljeni kulturni kapital (Williams 2007). Prema mišljenju nekih ispitanika, otelovljeni potkulturni kapital, znanja tela, jedan je od najvećih dokaza nečije autentičnosti, jer se stiče

vremenom, zahteva iskustvo u metal zajednici i upoznavanje njene dokse da bi mogao da se stekne (Driver 2011). Iskustvom i vremenom se stiče potkulturni kapitala koji nam omogućava da performiramo identitet metalca na način koji je priznat od strane zajednice. „Pozeri” najčešće prepoznaju koristeći koncepte fizičkog ili otelovljenog kulturnog kapitala, čije odsustvo znači neznanje člana kako da se kreće unutar scene i kako da postave svoja tela unutar nje (Bourdieu 1986, prema Shilling 1997). „Pozeri” su posmatrani kao smetnje na svirkama, koje odmažu stvaranju osećaja privrženosti i zajedništva, jer bez potkulturnih znanja ne mogu dovoljno sigurno da performiraju ulogu metalca da bi mogli da učestvuju u reprodukciji scene.

„Pozeri” su postavljeni u ambivalentni položaj, za njih se ne smatra da treba da budu izbačeni iz zajednice, jer se ne smatra da su prihvaćeni članovi, niti da njihovo ponašanje treba da se promeni, već da se njihovo samo prisustvo smanji. Oni su okarakterisani kao Drugi, po konceptu Tomasa Eriksena, koji stvaraju probleme unutar zajednice. Oni, kao Drugi u zajednici, imaju umanjenu moć i ne mogu da utiču na promene na sceni, dok ne steknu dovoljno potkulturnog kapitala da budu priznati kao legitimni. Distinkcija, koja se na osnovu više faktora vrši u odnosu na njih, samo je argumentacija koja se koristi da bi bilo opravdano što su označeni kao takvi, i nije nikad strogo definisana kako se tačno vrši (Spasić 2006).

Distinkcija, i samim tim stvaranje ideje o „pravom”, legitimnom metalcu ili članu metal zajednice, vrši se kroz stvaranje ideje o „pozeru”, koji predstavlja Drugog. Ova vrsta distinkcije može da se vrši na osnovu više različitih faktora: posedovanog potkulturnog kapitala (otelovljenog, objektivizovanog, fizičkog), posvećenosti zajednici, otporu prema mejnstrimu, količini akumuliranog iskustva. Sve ovo omogućava da neko dovoljno uverljivo može da performira ulogu, odnosno identitet člana metal zajednice. Materijalizacija tela unutar diskursa, priznavanje nečijeg tela kada ono performira ulogu priznata u diskursu, posmatra se kao ključni faktor u određivanju, odnosno osećanju (prema izrazu ispitanika), nečije autentičnosti

(Batler 2001). Iskustvo performiranja uloge postaje posmatrano kao sve „prirodnije” što se i pokazuje kroz tvrdnje većine ispitanika da su „pozeri” uglavnom članovi koji samo prođu kroz scenu ili su tek ušli u zajednicu, a skoro nikad ih ne čine članovi koji su duže u njoj.

„Pozeri” ne mogu da imaju identitet isti kao ostali članovi zajednice, jer njihova tela nisu priznata unutar diskursa. Oni ne mogu dovoljno uverljivo da performiraju da bi se njihovim telima dalo priznanje, da bi bila materijalizovana, kao kod ostalih članova zajednice. Njima je konstruisan novi identitet „pozera” od strane drugih članova, kao Drugog u odnosu na kog se definiše i održava zajednica.

Zaključak

Istraživanjem metal zajednice i ideje „pozera” koja se u njoj stvara, ukazala sam na konstruisanje ambivalentnog identiteta koji nije ni autsajder ni „pravi” insajder. Pozeri predstavljaju vrstu uljeza, koji ne može da prati pravila zajednice koju postavlja doksa, jer nema dovoljno iskustva unutar zajednice da bi mogao da zna pravila. Identitet metalca se konstruiše u odnosu na Drugog, identitet pozera, kako bi se održale i definisale granice samog identiteta i metal zajednice. Identitet metalca koga karakterišu izuzetno fluidne granice može da definiše sebe samo kroz distinkciju u odnosu na ono što nije. Pozer ne postoji sam po sebi, već je ideja koja se konstruiše i pripisuje drugima kako bi članovi zajednice mogli da legitimišu svoj identitet kao i samu zajednicu. U istraživanju se pokazalo da pozer kao koncept takođe sprečava ulazak nepodobnih članova, onih koji još uvek ne prave dovoljan otpor prema mejnstrimu. Zahtevom da se identitet performira „prirodno”, sa iskustvom i znanjem da bi se članu priznala autentičnost, omogućava da se diskurs metal zajednice održava i da se između njega i članova stvori jača veza. Pozer predstavlja nepoželjno unutar diskursa, ono što ne treba ili ne sme da se performira da bi se telo člana materijalizovalo i priznalo. Novi članovi su onda stavljani pod pritisak da nauče i ispunjavaju pravila metal zajednice kako bi njihov identitet bio potvrđen.

Literatura

Batler Dž. 2001. *Tela koja nešto znače*. Beograd: Samizdat B92

Bourdieu P. 1986. The Forms of Capital. U *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (ur. J. Richardson). Westport: Greenwood, str. 241–58.

Driver C. 2011. Embodying Hardcore: rethinking 'subcultural' authenticities. *Journal of Youth Studies*, **14** (8): 975.

Glass G. P. 2012. Doing Scene: Identity, Space, and the Interactional Accomplishment of Youth Culture. *Journal of Contemporary Ethnography*, **41** (6): 695.

Kozorog M., Stanojević D. 2011. Towards a definition of the concept of scene: communicating on the basis of thingst hat matter. *Sociologija*, **55** (3): 353.

Shilling C. 1997. The Body and the Physical Capital. U *Identity and Difference* (ur. K. Woodward). SAGE, str. 88-93.

Spasić I. 2006. Distinkcija na domaći način: diskursi statusnog diferenciranja u današnjoj Srbiji. U *Nasleđe Pjera Burdijea* (ur M. Nemanjić i I. Spasić). Beograd: Zavod za proučavanje kulturnog razvitka, str. 137-69.

Spasić I. 2012. Svakodnevno i političko: Kontrapunkt, otpor ili temelj?. *Političke perspektive: časopis za istraživanje politike*, **1**: 74.

Stanojević D. 2007. Od potkulture do scene i plemena: postbirmingemski pristupi u analizama

odnosa omladine, muzike i stila. *Sociologija*, **49** (3): 263.

Williams J. P. 2007. Youth-subcultural studies: Sociological traditions and core concepts. *Sociology Compass*, **1** (2): 572.

Marija Brašanac

Constructing the Idea of Posers in the Belgrade Metal Community

The paper deals with a part of the metal community in Belgrade, whose members aged 16 to 23 defined themselves as „metalheads“. The focus of this research is on the way that the ideas of “poser” identity are constructed and in regard to them, the identity of the metalheads. Through seventeen semi-structured interviews with the members of the metal community, it was shown how by performing metalhead identity, it is decided if someone will be signified as a “poser”, in which Bourdieu’s concept of cultural capital plays an important role. The denial of legitimacy of those who are signified as “posers” is a way of resistance towards dominant styles, musical genres and a way in which new members are forced to perform their identity following discourse norms. By defining the “poser”, it is, too, defined what is a metalhead and what is a metal community.